



Kun je als leek de benedictijnse spiritualiteit beleven? De Nederlandse hoogleraar Wil Derkse schreef er vanuit zijn eigen geloofsweg en beleving een boek over, dat merkwaardig genoeg aansloeg in middens van managers, directeurs van grote instellingen en andere leiders. Wat hebben de oude Benedictus en zijn kloosterregel hen in godsnaam te vertellen? En wat zegt de kloosterstichter aan gezinnen?

Erik De Smet

WIL DERKSE

‘Mijn vrouw toont zich een strenge priorin’

VOOR hij doceerde in de filosofie, studeerde Wil Derkse scheikunde. Jarenlang doceerde hij dat vak in de middelbare school. Vandaag evenwel is zijn werkveld het knooppunt van wetenschap, samenleving en levensbeschouwing en leidt hij aan de Radbouduniversiteit in Nijmegen daartoe het Soeterbeeckprogramma. Daar wordt bijvoorbeeld een cursus *Bezielend leiderschap* aangeboden.

Daarnaast is Derkse, gehuwd en vader van twee dochters, als oblaat (dus zonder de klassieke geloften af te leggen) verbonden aan de benedictijnenabdij Sint-Willibrord in het Nederlandse Doetinchem. Voor een publiek van leken trachtte hij de grondhoudingen van de benedictijnse spiritualiteit te verduidelijken in een boek over Benedictus' regel met als sprekende titel *Een levensregel voor beginners*. En zie, nu ligt er een tweede werk van zijn hand over hetzelfde onderwerp in de boekhandel.

– Was een tweede boek over Benedictus' regel dan zo nodig?

Eerlijk gezegd was ik het helemaal niet van plan, maar het vorige bleek een groot succes. *Een levensregel voor beginners* kende zowaar zeventien drukken. Meer dan driehonderd voordrachten heb ik inmiddels over het onderwerp mogen geven. Soms aan managers tijdens duurbetaalde sessies, dan weer voor studenten met een fles matige wijn als honorarium. Nog dagelijks krijg ik uitnodigingen. Ik zou er een dikke boterham aan verdienen, maar ook geheid op de afdeling intensieve zorgen belanden. Mijn echtgenote helpt het goede evenwicht te bewaren, en daarin toont zij zich een strenge priorin (lacht).

De regel van Benedictus reikt ons deugden en houdingen aan

die contrasteren met onze tijdsgeschiedenis. Deemoed bijvoorbeeld, of het belang van handenarbeid. En toch bezoeken duizenden mensen abdijen en is benedictijn Anselm Grün een van de bestsellerauteurs van onze tijd. Er zit blijkbaar veel wijsheid in de aloude regel.

– Leest u zoals de monniken dagelijks in de regel?

Jazeker. Driemaal jaarlijks lezen we de hele regel door in korte dagelijkse stukjes. Na al die jaren ken ik zelfs enkele kapitels (hoofdstukjes, *n.d.r.*) uit het hoofd. In grote lijnen is de regel een uitnodiging om aandachtig te luisteren en je buigzaam op te stellen. Neem bijvoorbeeld wat Benedictus zegt over een monnik die op bezoek komt. (*Citeert*) „Als hij op een redelijke wijze en met nederige liefde iets afkeurt of een opmerking maakt, dient de abt wijselijk bij zichzelf na te gaan of de Heer hem wellicht niet juist tot dat doel gezonden heeft.” De abt moet dus luisteren. Een leidinggevende moet, volgens Benedictus, een toonbeeld zijn van orde en flexibiliteit.

Het ritme van het monastieke leven is erop gericht mensen optimaal op weg te zetten naar de vreugde waarvoor zij bestemd zijn. In sommige kloosters geeft de abt dan ook dagelijks een kort commentaar over het stukje uit de regel dat die dag voorgelezen wordt. De mooiste bundel commentaren vind ik persoonlijk die van Dom Guillaume Jedrzejczak, de huidige abt van de trappisten van de Katsberg in Noord-Frankrijk. Je raakt niet uitgekeken op de regel, zo weet ik van oudere broeders. Zelfs niet na zestig jaar monnikenbestaan.

– Als leek kunt u – zo lijkt althans – toch onmogelijk hetzelfde ritme hebben als zij die religieus samenleven?

Onze abdij telt acht broeders en nog eens 65 oblaten die in de wereld leven. Ieder van hen heeft een

eigen context om zich vruchtbaar te maken. Ik geloof wel dat het benedictijnse levensideaal hen is aan te zien. Laatst hadden we op onze universiteit de benedictijn Anselm Grün te gast voor een conferentie aan mensen in leidinggevende posities. Na afloop zei een collega mij: „Wil, zoals jij ons leidt, dat is zoals Grün het uitlegt.” Toch meen ik dat er altijd broeders en zusters nodig zullen zijn die de regel in een religieuze gemeenschap gestalte geven.

– Is het ‘klassieke’ religieuze leven van celibaat, gehoorzaamheid en armoede dan toch het ideale christelijk leven?

Iedere christen volgt op zijn eigen wijze Christus na. Het monastieke leven is slechts één vorm van navolging. Bovendien bestaan allerlei nieuwe manieren van monastiek leven. In het Italiaanse Bose woont in dezelfde gemeenschap van toegewijde ongehewden ook een ruime kring van leken die zich ook zonder uitdrukkelijke geloften verbonden weten.

Kleiner wordende gemeenschappen zochten – liever dan hun kloosterpand in handen te geven van een projectontwikkelaar – naar nieuwe vormen van spirituele woongemeenschap. In het Duitse Kornelimünster, bij Aken, hebben ze dat geprobeerd. Zo nieuw zijn die pogingen overigens niet. Tijdens de middeleeuwen bestonden al dubbelkloosters van mannen en vrouwen, waar een abdis de geestelijke leiding in handen had.

– Vaak sprak u voor een publiek van managers over de benedictijnse spiritualiteit. Hoe kun je de overwegende houding in bewuste beroeps groep rijmen met de deemoed die Benedictus zo hoog acht?

Inderdaad, ik word wel eens voorgesteld als ‘de auteur van een succesrijk managementsboek’, terwijl in mijn boek welgeteld één hoofdstuk is te vinden over de band tussen goed beheer en het benedictijnse levensideaal.

Ik merk wel dat echt vruchtbare leidinggevers vaak deemoedig zijn ingesteld. In het managersjargon van vandaag heet dat *servant leadership*. Dat is niet meer of minder dan de oude *humilitas*, de christelijke nederigheid. Niet zel-

den bevestigen managers me na de lezing de wijsheid van Benedictus' regel.

Neem nu het mopperen. Benedictus vindt dat zowaar de meest zwaarwichtige zonde in het klooster en waarschuwt wel twaalf keer de leidinggevers tegen het aanleiding geven tot mopperen. Dat vergiftigt immers de gemeenschap langzaam. Een leidinggevende moet het blijmoedig gesproken woord hanteren als te gengif. Ja, Benedictus wist het al hoe je vruchtbaarder, deugdamer en simpelweg economischer kunt werken. Gezegd en vruchtbaar werk is een kwestie van goed spreken en van harte luisteren. Mensen kunnen daarin groeien, net zoals in de tijd van de eerste benedictijnen.

– Het benedictijnse leven bestaat ook uit het dagelijkse, voortdurende gebed. Hoe moeten leken dat aanpakken?

Monniken vertrouwden me toe dat ook zij worstelen met die vereiste. Thuis, met een gezin, is het natuurlijk nog minder eenvoudig. Als leek moet je het kloosterleven niet kopiëren. Toch liggen er ook voor ons kansen open om beter te bidden, een half uurtje vroeger opstaan bijvoorbeeld. Het zou evenwel niet benedictijns zijn om je kinderen te bezwaren dat „papa eerst wat moet bidden”. Als je het ontbijt moet klaarmaken voor je dochters, dan moet je sinaasappels persen, koffie zetten en de tafel dekken. Benedictijns is immers ook je volop toeleggen op je huishoudelijke taken.

– En wat als je partner het daarmee moeilijk heeft?

Het is best mogelijk dat een levenspartner deze wijze van leven niet ziet zitten. Ook in ons geval had dat tijd nodig. Ik vond het bijvoorbeeld te ver gaan om op onze vakantiebestemming een gebedshoekje in te richten. Tot er een moment kwam, waarop mijn vrouw vroeg of het nog geen tijd was voor het avondgebed. Nu bid ik zonder schroom. Ja, bidden... Ik kan het vandaag al beter dan vijftien jaar geleden.

Wil Derkse, *Gezegend leven. Benedictijnse richtlijnen voor wie naar goede dagen verlangt*, Lannoo, Tielt, 2007, 140 blz., 14,95 euro, ISBN 978 90 209 6927 6.



© Wim Hendrix